

Ιστορία της Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα: Το 'παράδειγμα' των Φιλοσοφικών Σχολών

Ενότητα: Φοιτητές και φοιτήτριες

Βασίλειος Φούκας
Φιλοσοφίας Παιδαγωγικής

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Φοιτητές και Φοιτήτριες της Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών: Αριθμητικά Δεδομένα, Γεωγραφική και Κοινωνικο- Οικονομική Προέλευση»

Εισηγήτριες:

Αικατερίνη Παντερμαράκη
Αικατερίνη-Ελένη Παπαδοπούλου

Σεμινάριο 11ο

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

- 1833: Εγκατάσταση Βαυαρικής Αντιβασιλείας στην Ελλάδα, με πρώτο βασιλιά τον Όθωνα.
- 31 Δεκεμβρίου 1836: Δημοσιεύεται διάταγμα «Περί συστάσεως Πανεπιστημίου» επί Αντιβασιλείας Άρμανσπεργκ.
- 10/22 Απριλίου 1837: Ίδρυση του «Πανεπιστημίου του Όθωνος».
- 3 Μαΐου 1837: Εγκαίνια του Πανεπιστημίου- έναρξη λειτουργίας.
- 26 Σεπτεμβρίου 1837: Έναρξη εγγραφών των φοιτητών στο πανεπιστήμιο, το οποίο στεγάστηκε αρχικά στην οικία του Κλεάνθους (Πλάκα).

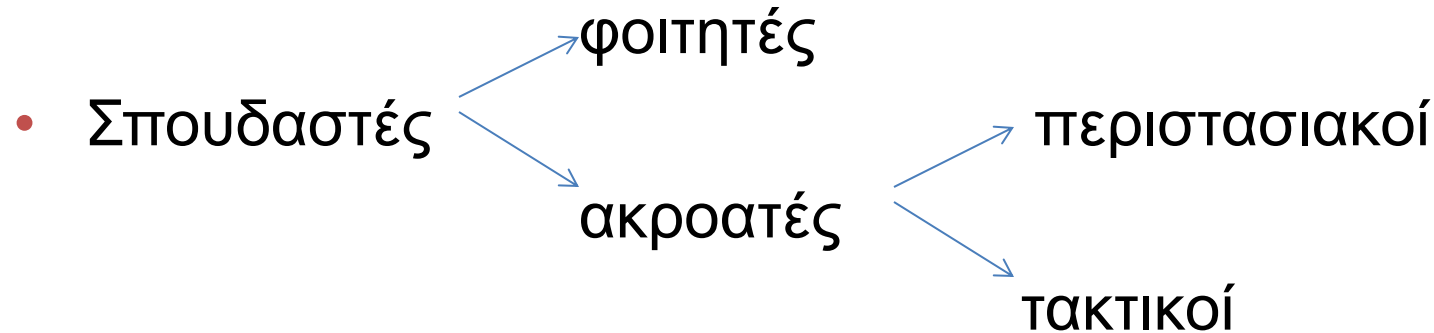
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

- μέσα Νοεμβρίου 1841: Στέγαση- έναρξη λειτουργίας πανεπιστημίου στο σημερινό Κεντρικό Κτίριο του Πανεπιστημίου Αθηνών.
- 20 Οκτωβρίου 1862: Μετονομασία του «Πανεπιστημίου του Όθωνος» σε «Εθνικό Πανεπιστήμιο».
- 1911: Διαχωρισμός του «Εθνικού Πανεπιστημίου» σε «Εθνικό Πανεπιστήμιο» και «Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο».

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

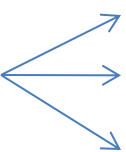
- Εγγραφή των μαθητών στο πανεπιστήμιο χωρίς εξετάσεις, με μόνη προϋπόθεση το απολυτήριο Γυμνασίου.

- Υποχρεωτική παρακολούθηση μαθημάτων για όλους. Χορήγηση πιστοποιητικών ακροάσεως, θεσμός που αργότερα καταργήθηκε.
- Οι καθηγητές δεν εκδίδουν διδακτικά εγχειρίδια λόγω οικονομικού κόστους.

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

- 1837-1911: πτυχιακές εξετάσεις στο τελευταίο έτος σπουδών.
- 1911 και εξής: ετήσιες τμηματικές εξετάσεις διδακτορικές
απολυτήριες
- Ιούλιος 1892: επιβολή υψηλών εκπαιδευτικών τελών από την κυβέρνηση Χ. Τρικούπη.
- Υποτροφίες φοιτητών από το κράτος
από το πανεπιστήμιο
από κοινότητες του εσωτερικού
ή από τοπικά κληροδοτήματα

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 1837-1890

- Όλοι οι φοιτητές ήταν εγγεγραμμένοι στο Μητρώο Φοιτητών και οι διπλωματούχοι σε ξεχωριστό Μητρώο.
- Στο πρώτο έτος λειτουργίας του πανεπιστημίου εγγράφονται 52 φοιτητές (18 στη Φιλοσοφική) και 75 τακτικοί ακροατές. Μέχρι το 1890 οι φοιτητές ανέρχονται σε 16.825 σε όλο το πανεπιστήμιο.
  - ημεδαποί (από διαμερίσματα ελληνικού κράτους)
- Φοιτητές
  - αλλοδαποί (από περιοχές του έξω ελληνισμού και από άλλες χώρες)
- Οι φοιτητές εγγράφονται σε ηλικία 17-20 χρονών, με μεγαλύτερη συχνότητα τα 19 χρόνια.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΚΑΤΑ ΣΧΟΛΕΣ

Έτη	Νομική	Ιατρική	Φιλοσοφική
1837-40/1	55	33	46
1841/2-50/1	220	460	236
1851/2-60/1	795	571	300
1861/2-70/1	1.352	736	489
1871/2-80/1	1.719	1.426	819
1881/2-90/1	3.501	1.990	1.624
Σύνολο	7.642	5.216	3.514

1^η επιλογή: Νομική 43,7%   2^η επιλογή: Ιατρική 29,8%

3^η επιλογή: Φιλοσοφική 20%

- Οι ημεδαποί φοιτητές επιλέγουν τη Φιλοσοφική Σχολή σε ποσοστό 19,1%, ενώ οι αλλοδαποί σε ποσοστό 24,7%, λόγω της ζήτησης που υπήρχε στα ελληνικά σχολεία της Οθωμανικής Επικράτειας για διδακτικό προσωπικό.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΚΑΤΑ ΣΧΟΛΕΣ

- Η κατανομή των φοιτητών στις σχολές επηρεάζεται από τις μετεγγραφές, οι οποίες πραγματοποιούνται συνήθως κατά το 1^ο έτος φοίτησης.
- Τα έτη 1837-1890 εγγράφονται στη Φιλοσοφική 220 φοιτητές. Το πρώτο έτος δέχεται 104 φοιτητές από άλλες σχολές και χάνει 166 φοιτητές.
- Η Φιλοσοφική είναι η σχολή με τις περισσότερες διαρροές λόγω των μετεγγραφών.
- Οι φοιτητές της Φιλοσοφικής καθυστερούν να κάνουν την πρώτη τους μετεγγραφή σε σχέση με αυτούς της Νομικής και της Ιατρικής.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΗ ΣΧΟΛΗΣ

Ελληνικό κράτος	Νομική	Φιλοσοφική
Πελοπόννησος	52%	19,2%
Στερεά Ελλάδα	54,8%	16,7%

- Οι ορεινές και σχετικά φτωχότερες περιοχές του ελληνικού κράτους τροφοδοτούν τη Φιλοσοφική σχολή.

Ελληνικό κράτος	Νομική	Φιλοσοφική
Κυκλάδες (1837-1863)	32%	28,2%
Επτάνησα (μετά το 1864)	-	24,7%

Έξω ελληνισμός	Φιλοσοφική
Επτάνησα (πριν το 1864)	11,9%
Μακεδονία	38%

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Αξία οικογενειακής κτηματικής περιουσίας φοιτητών(1837-1886)

Περιουσία	%	Αριθμός φοιτητών
Ακτήμονες	11%	109 φοιτητές
1.000-10.000	47,3%	722 φοιτητές
51.000-.....	8%	123 φοιτητές

- Στη Φιλοσοφική Σχολή φοιτούν κατά πλειοψηφία άτομα από χαμηλά οικονομικά στρώματα, στα οποία χορηγούνταν υποτροφίες για να μπορέσουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

- Η επιλογή των σχολών από τους φοιτητές καθορίζεται από το επάγγελμα του πατέρα τους καθώς και από την κοινωνική προέλευση των φοιτητών.
- Η χαμηλή συμμετοχή των μεσαίων και των χαμηλών κοινωνικών στρωμάτων στο πανεπιστήμιο οφείλεται στο υψηλό κόστος ζωής στην Αθήνα (100δρχ/μήνα).
- Οι φοιτητές αναγκάζονται να εργαστούν για να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες.
- Βιοτέχνες, κληρικοί, γεωργοί, αλιείς → 36,4%
κτηματίες, ελεύθεροι επαγγελματίες,
υπάλληλοι, έμποροι → 19,5%

ΟΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΟΙ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

- Οι ημεδαποί φοιτητές παίρνουν δίπλωμα σε μεγαλύτερο ποσοστό από τους αλλοδαπούς (62,4% έναντι 39%).
- Καθυστερούν να πάρουν δίπλωμα:
  1. παιδιά από οικογένειες με χαμηλότερα περιουσιακά εισοδήματα (λόγω οικονομικών συνθηκών).
  2. παιδιά από οικογένειες με ανώτερα περιουσιακά εισοδήματα (έχουν εξασφαλισμένο μέλλον).
- Οι πτυχιούχοι της Φιλοσοφικής Σχολής διακρίνονται σε:
  - α) διδάκτορες φιλοσοφίας
  - β) τελειοδίδακτους
  - γ) διδασκάλους

ΟΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΟΙ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

- Τη χρονική περίοδο 1840-1890 ένα 10% των φοιτητών παίρνει πτυχίο από τη Φιλοσοφική (έναντι 43,4% από τη Νομική) και οι περισσότεροι προέρχονται κυρίως από το φιλολογικό τμήμα.
- Το Υπουργείο Παιδείας διορίζει φοιτητές από τη Φιλοσοφική Σχολή ως «βοηθούς» ελληνοδιδασκάλων στα Ελληνικά Σχολεία ή ως «αναπληρωτές» σε Γυμνάσια.
- Οι φοιτητές που δεν παίρνουν δίπλωμα:
  1. ασχολούνται με την εκπαίδευση → δημόσια ή ιδιωτική προγυμναστές μαθητών
  2. δεν ασχολούνται με την εκπαίδευση → δημόσια διοίκηση δημοσιογράφος, κ.ά

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

- Η καθορισμένη διάρκεια σπουδών στις τέσσερις σχολές ήταν 4 χρόνια.
- Οι διδάκτορες αποκτούν δίπλωμα πιο γρήγορα από τους τελειοδίδακτους.
- Οι αλλοδαποί αποκτούν δίπλωμα πιο γρήγορα από τους ημεδαπούς.
- Οι φοιτητές που σπουδάζουν σε σχολές με θεωρητική κατεύθυνση (Νομική, Φιλοσοφική), όπου τα πράγματα είναι πιο χαλαρά, δεν βιάζονται να τελειώσουν το πανεπιστήμιο.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΑ

- Κύριος στόχος μέσης εκπαίδευσης:
  1. Η προετοιμασία για την οικογενειακή ζωή.
  2. Ο ρόλος της μητέρας- οικοδέσποινας.
  3. Η τελειοποίηση των «έμφυτων» κλίσεων τους.
- Κοινωνική άποψη:
  1. Διακοσμητικός ρόλος.
  2. Συμπλήρωμα της προίικας.
  3. Επαγγελματική διέξοδος: επάγγελμα δασκάλας.
- Η πανεπιστημιακή εκπαίδευση οδηγεί:
  1. Χειραφέτηση της γυναίκας.
  2. Οικονομική ανεξαρτησία.
  3. Βελτίωση της κοινωνικής θέσης.
  4. Ανεύρεση εργασίας.

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ

- Οι πρώτες απόπειρες για εγγραφή φοιτητριών σε πανεπιστήμια ξεκίνησαν στις αρχές του 19^{ου} αι. από πανεπιστήμια του εξωτερικού.
- 1879: πρώτες αιτήσεις μαθητριών για εγγραφή στο πανεπιστήμιο Αθηνών απορρήφθηκαν
- 1855: Σεβαστή Καλλισπέρη → αναγκάζεται να φοιτήσει στο πανεπιστήμιο Παρισίων.
- Σημαντική συνεισφορά της Καλλιρόης Παρέν: το 1880 εκδίδει την «Εφημερίδα των Κυριών» → στοχεύει στο άνοιγμα του πανεπιστημίου για γυναίκες.

ΦΟΙΤΗΤΡΙΕΣ ΣΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

- 1890: εγγραφή πρώτης φοιτήτριας στη Φιλοσοφική Σχολή, Ιωάννα Στεφανόπολι.
- 1890-1920: οι φοιτήτριες αντιπροσωπεύουν το 1,4%
  - 1914-1915: 22 φοιτήτριες
  - 1919-1920: 77 φοιτήτριες
- Πρυτάνεις: *«ανοχή και αποδοχή μιας κατάστασης, και όχι συνειδητή παραδοχή του δικαιώματος της γυναίκας στη μόρφωση και την εργασία».*
- Άντρες φοιτητές: *«απαρχήν σπουδαίας κοινωνικής προόδου».*

ΦΟΙΤΗΤΡΙΕΣ ΣΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

- Κατίνα Ηλιακοπούλου, φοιτήτρια Φιλοσοφικής Σχολής
- Ιωάννα Στεφανόπολι, φοιτήτρια Φιλοσοφικής Σχολής
- Συμμετοχή και εκλογή φοιτητριών σε πανεπιστημιακά σωματεία και σε φοιτητικές ομάδες.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΩΝ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ

Ηλικία	Αριθμός φοιτητριών
13	1
15	32
16	75
17	119
18	61
19	42

Η πλειοψηφία των φοιτητριών εγγράφονται στο πανεπιστήμιο στα 17 χρόνια.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΩΝ

Φιλοσοφική Σχολή: ιδιαίτερη προτίμηση οι εκπαιδευτικοί
ορφανά κορίτσια → 22 κορίτσια σε σύνολο 113

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΩΝ

Γεωγραφικά διαμερίσματα	Φοιτήτριες
Αττική	84
Πελοπόννησος	84
Ιόνια Νησιά	57
Στερεά Ελλάδα και Εύβοια	35
Θεσσαλία	22
Μακεδονία	16

- Η πλειονότητα των φοιτητών προέρχεται από τα μεγάλα αστικά κέντρα.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΩΝ ΚΑΤΑ ΣΧΟΛΕΣ-ΜΕΤΕΓΓΡΑΦΕΣ

- 1890-1920: 1^η επιλογή → Ιατρική (134 φοιτήτριες)
2^η επιλογή → Φιλοσοφική (115 φοιτήτριες)
- Μετεγγραφές: χαμηλή προτίμηση για Φιλοσοφική
υψηλή προτίμηση για Νομική

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΩΝ

- Διορισμός φοιτητριών:
  - πρωτοβάθμια εκπαίδευση (υποτιμούσε το επάγγελμά τους).
  - δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ελάχιστες επαγγελματικές δυνατότητες).
- 1895: Σεβαστή Καλλισπέρη → καθιέρωση θεσμού των επιθεωρητριών στα Δημοτικά σχολεία.

ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

- Οι πρώτες απόφοιτες Ελληνίδες συνέβαλαν σημαντικά στην κοινωνική προώθηση των γυναικών της εποχής.
- Συνέβαλαν και στην πνευματική ζωή του τόπου.
- Επιθυμούσαν να διευρύνουν τις γνώσεις τους και να μετεκπαιδευτούν στην Ευρώπη.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Στο πρώτος έτος της λειτουργίας του πανεπιστημίου εγγράφονται 52 φοιτητές, με μέσο όρο ηλικίας τα 19 χρόνια.
- Διακρίνουμε δυο μεγάλες κατηγορίες φοιτητών, τους ημεδαπούς και τους αλλοδαπούς φοιτητές.
- Στο χρονικό διάστημα 1837-1890 η Φιλοσοφική Σχολή έρχεται τρίτη στις προτιμήσεις των φοιτητών.
- Οι μετεγγραφές μεταβάλλουν την κατανομή των φοιτητών κατά σχολές.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Όσον αφορά τη γεωγραφική προέλευση των φοιτητών της Φιλοσοφικής Σχολής οι περισσότεροι προέρχονται από την Πελοπόννησο και κυρίως η σχολή τροφοδοτείται με φοιτητές από ορεινές και σχετικά φτωχότερες περιοχές.
- Τη Φιλοσοφική Σχολή επιλέγουν σε μεγάλο ποσοστό άτομα από χαμηλά κοινωνικο-οικονομικά στρώματα.
- Η σχολή είχε διάρκεια σπουδών 4 χρόνια και παρήγαγε δυο κατηγορίες εκπαιδευτικού προσωπικού: καθηγητές για τα Γυμνάσια (φιλόλογους, μαθηματικούς, φυσικούς) και διδασκάλους για τα ελληνικά σχολεία.
- Οι ελληνίδες είχαν ελάχιστες ευκαιρίες για πανεπιστημιακή εκπαίδευση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Παράγοντες που επηρέασαν την ανώτερη εκπαίδευση των κοριτσιών ήταν η διαμονή τους κοντά σε αστικά κέντρα, το κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο της οικογένειας τους, το επάγγελμα του πατέρα και το μορφωτικό επίπεδο των γονέων.
- Μετά από επίμονες και επίπονες προσπάθειες κατάφεραν, το 1890, την εισαγωγή της πρώτης φοιτήτριας στο πανεπιστήμιο.
- Με τη φοίτησή τους στο πανεπιστήμιο οι γυναίκες επιδίωκαν την επαγγελματική τους ανέλιξη, την οικονομική τους ανεξαρτησία και την κοινωνική τους παρουσία.

Βιβλιογραφία

- Ζιώγου-Καραστεργίου, Σ., 1988. *Γυναίκες και Ανώτατη Εκπαίδευση στην Ελλάδα. Οι πρώτες φοιτήτριες στο Πανεπιστήμιο Αθηνών 1890-1920*, Θεσσαλονίκη:
- Ζιώγου-Καραστεργίου, Σ., 2006. "Προ των προπυλαίων": Διεκδικήσεις και αντιστάσεις για την είσοδο των γυναικών στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1890) και Θεσσαλονίκης (1926). στο: Ζιώγου-Καραστεργίου, Σ., 2006. *Διερευνώντας το φύλο. Ιστορική διάσταση και σύγχρονος προβληματισμός στη Γενική, Επαγγελματική και Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας, σσ. 235-296.

Βιβλιογραφία

- Ζιώγου-Καραστεργίου, Σ., 2006. "Όχι και Καθηγήτριάι!": Επαγγελματικές επιλογές, ακαδημαϊκή εξέλιξη και κοινωνική παρουσία των πρώτων πτυχιούχων γυναικών. στο: Ζιώγου-Καραστεργίου, Σ., 2006. *Διερευνώντας το φύλο. Ιστορική διάσταση και σύγχρονος προβληματισμός στη Γενική, Επαγγελματική και Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας, σσ. 297-319.
- Ζιώγου-Καραστεργίου, Σ., 2011. Γυναίκες και Ανώτατη Εκπαίδευση στην Ελλάδα: 19ος και 20ός αιώνας. στο: Σ. Μπουζάκης (επιμ.), 2010. *Πανόραμα Ιστορίας της Εκπαίδευσης. Όψεις και Απόψεις*, τόμ. Β': Νεοελληνική Εκπαίδευση 1821-2010. Αθήνα: Gutenberg, σσ. 597-613.

Βιβλιογραφία

- Λάμπας, Κ., 2004. *Πανεπιστήμιο και φοιτητές στην Ελλάδα κατά τον 19ο αιώνα*. Αθήνα: Ι.Α.Ε.Ν.-Γ.Γ.Ν.Γ.
- Σκαρπαλέζος, Α., 1964. *Από την ιστορίαν του Πανεπιστημίου Αθηνών (ιστορικά κείμενα και ιστορικά στοιχεία)*. Αθήναι: Χαραλ. Λ. Συνοδινού Ε.Ε.

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Φλωρεντία Αντωνίου
Θεσσαλονίκη, χειμερινό εξάμηνο 2013-2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

